

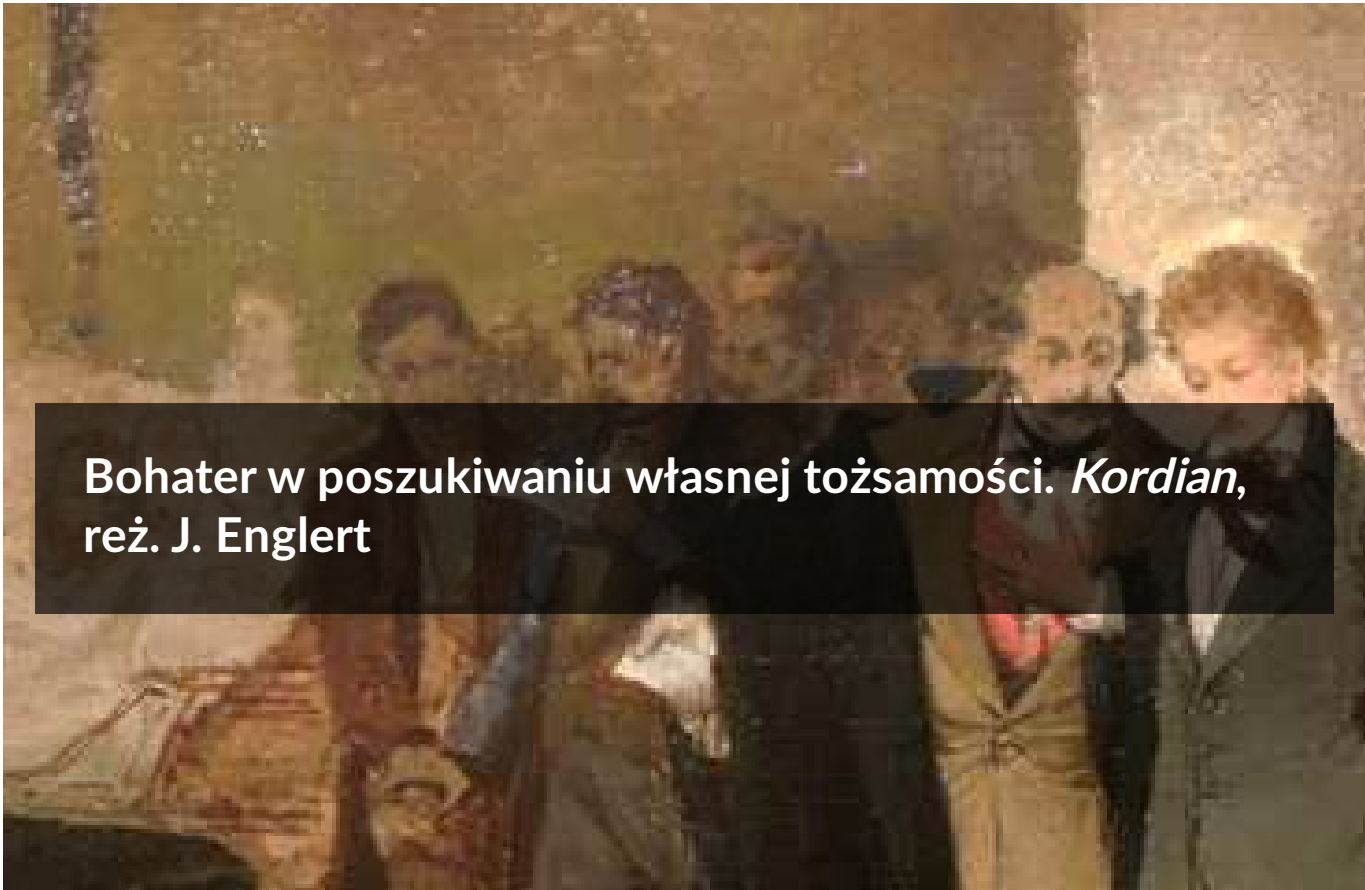
Bohater w poszukiwaniu własnej tożsamości. *Kordian*, reż. J. Englert

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Galeria zdjęć interaktywnych](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Kordian*, dostępny w internecie:
<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/kordian.html>.
- Źródło: Łukasz Tkaczuk, *Kordian jako romantyczny homo viator*, dostępny w internecie:
https://repozytorium.uph.edu.pl/bitstream/handle/11331/1141/Tkaczuk.L_Kordian-jako-romantyczny-homo-viator.pdf?sequence=1.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Kordian*, dostępny w internecie: wolnelektury.pl.
- Źródło: L. Libera, *Juliusza Słowackiego „Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu”*, Poznań 1993, s. 63.
- Źródło: Ryszard Nycz, „Każdy z nas jest przybyszem”. Wzory tożsamości w literaturze polskiej XX wieku, „Teksty Drugie”, nr 1999/5, s. 4.

- Źródło: *Kordian – rozmowa z Janem Englertem*. Cytat za: Teatr Narodowy w Warszawie.
- Źródło: *Moja historia – Jan Englert*. Cytat za: Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego.
- Źródło: dostępny w internecie: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dziady-dziady-poema-dziady-czesc-iii.html>.

Bohater w poszukiwaniu własnej tożsamości. *Kordian*, reż. J. Englert

Leon Piccard, *Kordian w podziemiach katedry Świętego Jana, przed 1917*

Źródło: Leon Piccard (1843-1917), Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Kordian od wielu lat należy do tych dramatów, które jako arcydzieła literatury polskiej znajdują się w kanonie lektur szkolnych. Wielu reżyserów podejmowało też próby przedstawienia losów bohatera utworu Juliusza Słowackiego na scenie. Jan Englert w swojej inscenizacji przygotowanej dla Teatru Telewizji potraktował dzieło Wieszcza jako pretekst do rozmowy na temat kondycji i aktualności postawy bohatera romantycznego, zwracając szczególną uwagę na cierpienie jednostki i zmagania z Polską i polskością.

Twoje cele

- Dowiesz się, w jaki sposób w dramacie Słowackiego realizowany jest motyw *homo viator*.
- Prześledzisz układ scen w przedstawieniu Englerta i dowiesz się, w jaki sposób wpływa to na ukształtowanie losów głównego bohatera.
- Przeanalizujesz fragmenty przedstawienia, które odnoszą się do budowania własnej tożsamości przez Kordiana.

- Zinterpretujesz wybrane kadry, określisz ich znaczenie.
- Dostrzeżesz różnice między wymową dramatu Słowackiego a jego interpretacją sceniczną zrealizowaną przez Jana Englerta.

Przeczytaj

O reżyserze

Jan Englert jest polskim aktorem teatralnym i filmowym, reżyserem teatralnym, profesorem sztuki teatralnej. Urodził się w 1943 roku. Od 2003 pełni funkcję dyrektora artystycznego Teatru Narodowego. Jako aktora i reżysera szczególnie interesuje go klasyka literatury. Grał w przedstawieniach Kazimierza Dejmka (*Wyzwoleniu*, *Weselu* Wyspiańskiego), Jerzego Kreczmara (*Dziadach* kowieńskich Mickiewicza), Andrzeja Łapickiego (*Ślubach panieńskich* Fredry). Jako reżyser [inscenizował](#) m.in.: *Matkę i Onych* Witkacego, *Kordiana* Słowackiego; *Śluby panieńskie* Fredry. Jak sam przyznał w wywiadzie dla Polskiego Radia w 2016 roku, *Kordian* to utwór, który towarzyszył mu przez całe dorosłe i świadome życie.

Źródło: Ja Fryta, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Jan Englert często podkreślał znaczenie *Kordiana* w swoim życiu:

” Moja historia – Jan Englert

Kordian mi towarzyszył od czternastego roku życia. 13 lat miałem chyba, jak zobaczyłem Łomnickiego w roli *Kordiana*. I od tego momentu żyłem z *Kordianem* do ostatnich urodzin w 2015. Ja z nim żyłem cały czas, on się we mnie zmieniał. Byłem *Kordianem* w myśleniu swoim. (...) To nie był buntownik, to był szlachetny samobójca w gruncie rzeczy. (...) Ja naprawdę miałem pretensje do

losu i Boga, że urodziłem się o te parę lat za późno, bo chętnie bym zginął w powstaniu warszawskim. Naprawdę tak myślałem. A teraz uważam to za błąd, olbrzymi błąd z punktu widzenia narodu, społeczeństwa i tak dalej, że jednak dla jakiejś, może słusznej, ale jednak praktycznie beznadziejnej idei zniszczono najlepszych z pokolenia. Droga, którą ja przebyłem w patrzeniu na świat, na naród nasz, na nasze dzieje, ta droga jest bardzo charakterystyczna dla – chyba – procesu dojrzewania, dla zwycięstwa w nas ducha nad materią, między uniesieniem emocjonalnym a praktyczną stabilizacją.

Źródło: *Moja historia* – Jan Englert. Cytat za: Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego.

O swojej kolejnej wersji *Kordiana* (2015) reżyser powiedział:

” *Kordian* – rozmowa z Janem Englertem

Największą moją frajdą przy reżyserii *Kordiana*, prywatną, było to, że utwór, o który się kłóciłem z polonistą (...) przeczytałem kompletnie inaczej.

Źródło: *Kordian – rozmowa z Janem Englertem*. Cytat za: Teatr Narodowy w Warszawie.

Kordian na scenie

Dramat Słowackiego początkowo traktowano jako utwór niesceniczny, czego przyczyną była mnogość elementów fantastycznych oraz fragmentaryczna narracja. Odnoszono wrażenie, że uniemożliwiają one realizację *Kordiana* na scenie. Jednak teatr w XIX wieku rozwijał się pod względem scenograficznym w taki sposób, że z czasem umożliwił wystawienie dramatu Słowackiego. Teatr romantyczny skupiał się na widowiskowości, oddziaływaniu na wyobraźnię odbiorcy poprzez zastosowanie rozmaitych efektów dźwiękowych i świetlnych poprzez sugestywne odtworzenie literackiego świata. Zwracano uwagę na szczegóły w ukazywaniu krajobrazów, wydarzeń, starano się stworzyć doskonałą iluzję świata. W *Kordianie* podpowiedziami do realizacji scenicznej są didaskalia i dialogi bohaterów.

W XX i XXI wieku *Kordian* był często prezentowany na deskach teatrów. Inscenizacją wyjątkową na tle dotychczasowych przedstawień był spektakl **Jerzego Grotowskiego** (1962) – rzecz działa się w domu wariatów, w którym dochodziło do konfrontacji bohatera z widzami. Scena zastawiona była łózkami, wśród nich umieszczono aktorów i widzów. Wszyscy traktowani byli przez Doktora jako pacjenci szpitala. Kordian (Zbigniew Cynkutis) wygłaszał swój monolog w szaleńczym akcie.

Warto wspomnieć o inscenizacji **Adama Hanuszkiewicza** (1970), kiedy na scenie pojawił się zespół big beatowy, a Kordian śpiewał do mikrofonu. Bohater został wykreowany przez dwóch aktorów (Andrzej Nardelli, Adam Hanuszkiewicz). Monolog przemienił się w dialog, Kordian stał na drabinie.

Andrzej Nardelli (Kordian), Adam Hanuszkiewicz (xxx) w *Kordianie* Juliusza Słowackiego w reżyserii Adama Hanuszkiewicza.

Fot. Franciszek Myszkowski / Archiwum Artystyczne Teatru Narodowego

Jan Englert jest autorem trzech różnych *Kordianów* (wystawionych w latach 1987, 1994, 2015). Wersja z 1994 roku jest telewizyjną realizacją dramatu Słowackiego. Podkreślony został w niej dramat jednostki – młodego człowieka poszukującego sensu

życia i fundamentalnych dla siebie wartości. Dzięki temu romantyczne dzieło w nowej inscenizacji znalazło adresatów wśród młodszej widowni.

Kordian w reż. Jana Englerta, 1994

O tożsamości

Jedną z częściej używanych definicji tożsamości jest określenie jej jako stan posiadania świadomości siebie; tego, kim jestem, co mnie konstytuuje, dokąd zmierzam oraz jakie są moje wartości. Poczucie tożsamości wynika z przeświadczenia, że każda jednostka jest niepowtarzalna i zdaje sobie sprawę z tego, kim była kiedyś, a kim jest obecnie. Zespół cech przynależnych danej osobie niejako ją identyfikuje i wpływa na jej zachowanie. Problem tożsamości jest jednym z głównych tematów współczesnych interpretacji *Kordiana*. Właściwie cała niezwykle dramatyczna droga tego bohatera wiedzie go do poznania samego siebie.

” Ryszard Nycz

„Każdy z nas jest przybyszem”. Wzory tożsamości w literaturze polskiej XX wieku

Gdyby trzeba było szukać najprostszego i zarazem najogólniejszego zróżnicowania w sferze podstawowych sposobów określania tego rodzaju tożsamości – ponad ogromną różnorodnością jej konkretnych postaci i uwarunkowań (geograficznych, historycznych, społecznych, politycznych, kulturowych, pokoleniowych) – to widziałbym jego czytelne ślady przede wszystkim w dwóch okazjonalnie rzuconych formułach, przez dwóch klasyków nowoczesnej polskiej literatury, w tym samym mniej więcej czasie (bo w połowie wieku) i w tych samych (bo emigracyjnych) warunkach. Pierwsza należy do Czesława

Miłosza i ma w sobie ton łagodnej perswazji: „Gdziekolwiek jesteś, nie zdołasz być obcy”. Druga jest autorstwa Witolda Gombrowicza i brzmi jak nakaz czy rada: „Bądź zawsze obcy!”. Jak łatwo zauważyć, nie są to opinie ani niewspółmierne, ani sprzeczne. Obie zdają się przy tym uznawać poczucie niezadomowienia za „przyrodzoną” cechę sytuacji nowoczesnego człowieka. Rozwiązania zaś, jakie proponują, mają charakter nie tyle antynomiczny, co komplementarny; przybierają postać swoistego dialogu, sporu postaw pozbawionego szans na jakiegokolwiek ostateczne rozstrzygnięcie („bądź zawsze obcy”, nawołuje jeden – „nie zdołasz być obcy”, przekonuje drugi).

Źródło: Ryszard Nycz, „Każdy z nas jest przybyszem”. Wzory tożsamości w literaturze polskiej XX wieku, „Teksty Drugie”, nr 1999/5, s. 4.

Słownik

adaptacja

przystosowanie utworu literackiego do wystawienia na scenie lub do sfilmowania.

homo viator

(łac. pielgrzym, podróżny) jest symbolem człowieka w drodze, tułacza, człowieczego losu

inscenizacja

interpretacja artystyczna tekstu dramatycznego w teatrze

Weltschmerz

choroba wieku, która objawia się zespołem nastrojów takich jak: melancholia, smutek, apatia, żal, depresja; jest wynikiem zderzenia możliwości i oczekiwań bohaterów literatury romantycznej

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Zapoznaj się z galerią zdjęć interaktywnych. Przedstawiono w niej literacki obraz podróży Kordiana. Opisz, w jaki sposób Jan Englert pokazuje wędrówkę bohatera w swoim spektaklu.

1

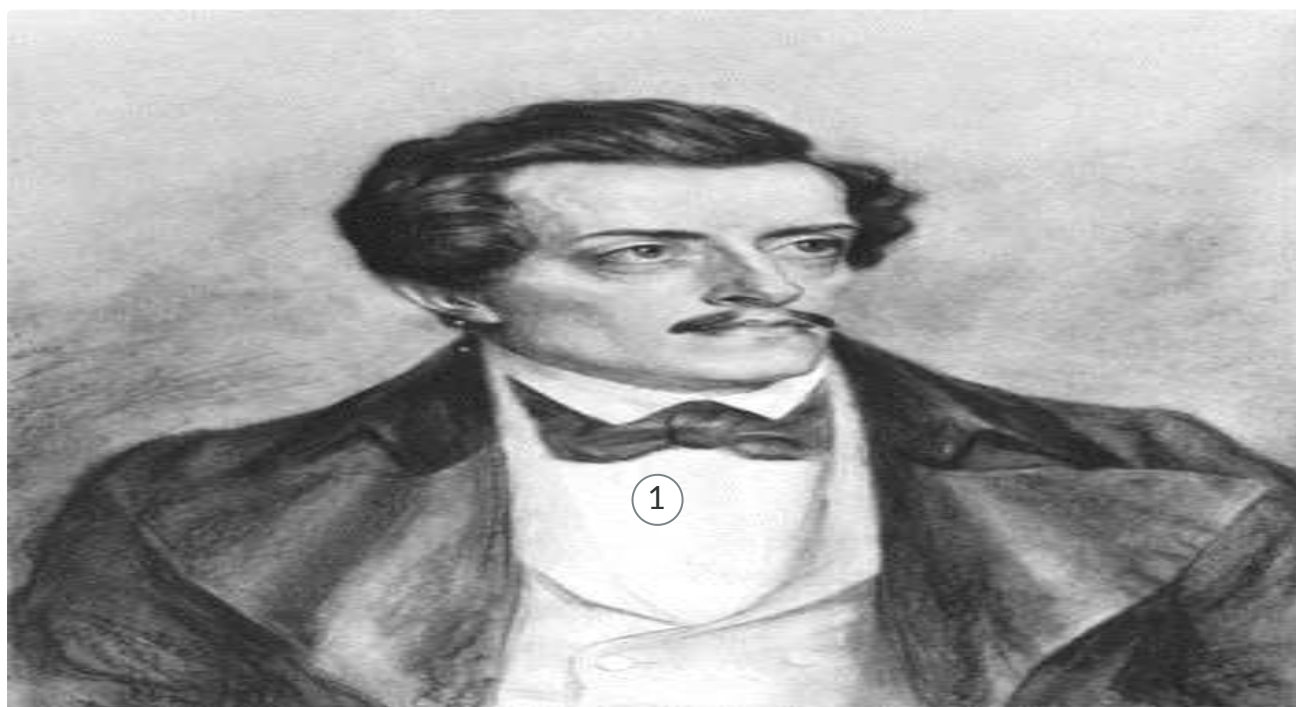
„Kariera topiki homo viator w romantycznej literaturze była echem zarówno przemian społecznych i technicznych, które ułatwiły podróżowanie, jak i licznych rewolucji na gruncie politycznym zmuszających ludzi do opuszczania kraju. [...] Wojaże po świecie stały się bardzo powszechne, w związku z czym nastąpił niespotykany wcześniej na taką skalę rozkwit podróżopisarstwa. Wszystko to zaowocowało faktem, że postać wędrowca na stałe zagościła w tradycji literackiej, czyniąc tym samym podróż niezwykle doniosłym doświadczeniem egzystencjalnym, któremu można było przypisać wiele znaczeń metaforycznych. To ostatnie było przede wszystkim domeną autorów, którzy w podróży

upatrywali czegoś więcej niż tylko doświadczenia społecznego. Romantyczni autorzy w dużej mierze jawią nam się jako ludzie, którzy z różnych powodów stale zmieniali miejsce pobytu, czego echem jest prawdziwa plejada wędrujących bohaterów w utworach tego okresu”.

Łukasz Tkaczuk, *Kordian jako romantyczny homo viator* [w:] „Do Źródeł. Rocznik Humanistyczny” 2016, z. 12/14, s. 9–14.

Gustave Caillebotte, *Deszczowy dzień*, 1877

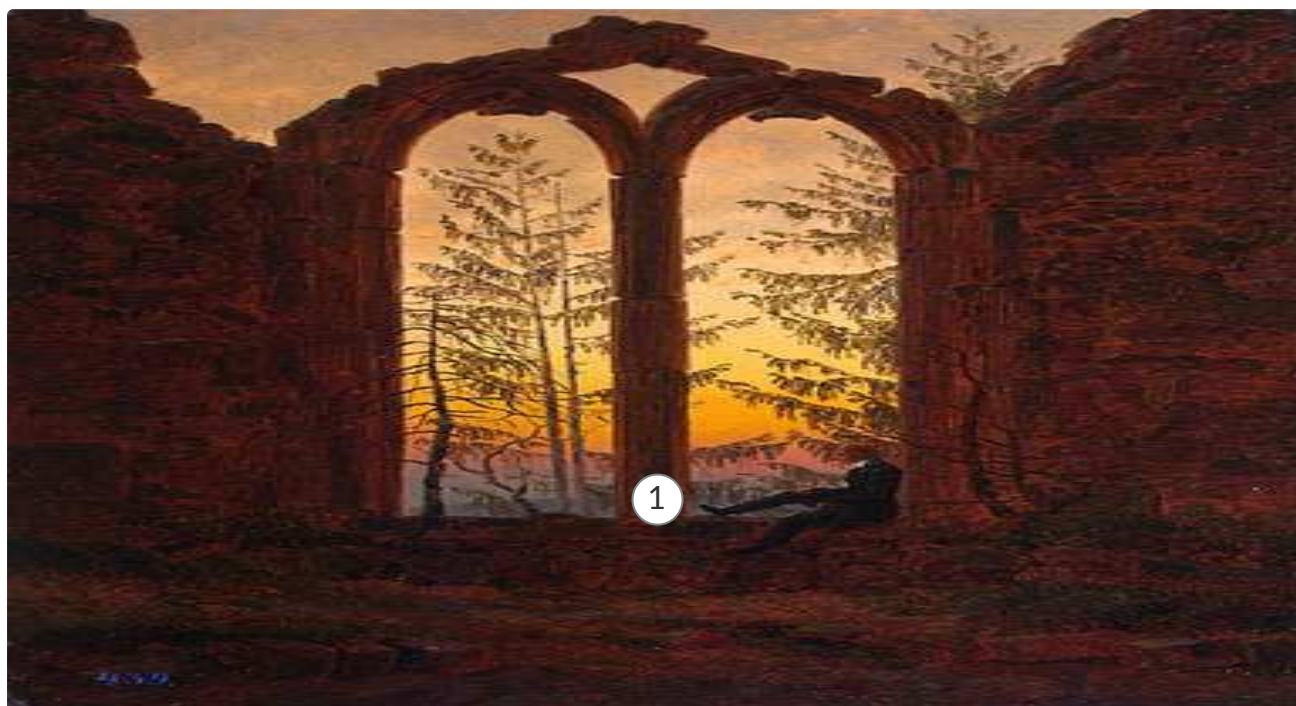
Źródło: domena publiczna, Wikipedia Commons.

1

„Podróż po Europie wyraźnie zapisała się też na kartach biografii Juliusza Słowackiego, w związku z czym w jego dziełach »temat wędrówki i koncepcja bohatera jako człowieka, którego najważniejsze doświadczenie życiowe rozgrywa się w podróży odegrały wyjątkowo doniosłą rolę«. Słowacki podobnie jak wielu innych romantycznych autorów słynął z tego, że »lubił epizodami z własnego życia ubarwiać losy bohaterów«. Nie dziwi więc fakt, że pobyty w Dover, Paryżu, a także Genewie (z wyprawą w Alpy na czele), znalazły swoje odbicie w wędrówce, jaką odbył Kordian. Dramat, którego bohaterem jest wspomniany młodzieniec, powstał w Genewie, gdzie autor odnalazł swoistą enklawę pozwalającą odetchnąć od zgiełku i chaosu dużych miast. Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, już w tym momencie można zinterpretować podróż Kordiana, kiedy to bohater przemierzając kolejne miejsca doznaje rozczarowań otaczającym go światem, zarówno jako echo podróży autora i ludzi mu współczesnych, jak i wyraz zmęczenia, a może i zniesmaczenia cywilizacją, które Słowacki tak intensywnie odczuł dopiero z perspektywy sielskiego klimatu gór i uroku Jeziora Genewskiego. [...]”.

Łukasz Tkaczuk, *Kordian jako romantyczny homo viator* [w:] „Do Źródeł. Rocznik Humanistyczny” 2016, z. 12/14, s. 9–14.

1

„*Kordian* to dramat będący jedną z najbardziej wyrazistych realizacji romantycznej koncepcji wędrowca. Akt pierwszy dzieła to spójny obraz stanu wewnętrznego Kordiana, jednoznacznie ukazujący cechy tego romantycznego bohatera. Oto wrażliwy piętnastoletni młodzieniec, który w swoich monologach wyklada skrajnie pesymistyczny obraz samego siebie jako jednostki cierpiącej na znamienne dla epoki chorobę wieku. Jego egzystencję wypełnia samotność i niepokój, smutek i melancholia, poczucie wyalienowania, rozdarcia i niejasnego obrazu siebie. Ogarnięty *jaskółczym niepokojem* ma głębokie poczucie bezsensu i bezcelowości swojego życia. Desperacko prosi o *cel duszy*, pożąda palącej żarem myśli wielkiej, która wyznaczyłaby mu cel i której gotów byłby się poświęcić, a nawet za nią umrzeć. Egzystencjalny sens młodzieniec ma nadzieję odnaleźć w heroicznym czynie, którego mógłby dokonać włączając się w nurt historycznych wydarzeń, do czego nie czuje się jednak zdolny. [...] Obrazu Kordiana jako bohatera romantycznego dopełnia zachwianie wiary w miłość jako siłę organizującą świat i w religię, traktowaną jako drogowskaz na rozdrożach życia. Wbrew temu co mówi: *Jam się w miłość nieszczęsną całym sercem wsączył* (a. I, w. 44), miłość nie wydaje się odgrywać głównej roli w dramacie jego życia: *Miłość? Zapomnę o niej [...] pozostanie głos wspomnień* (a. I, w. 327–328)“.

Łukasz Tkaczuk, *Kordian jako romantyczny homo viator* [w:] „Do Źródeł. Rocznik Humanistyczny” 2016, z. 12/14, s. 9–14.

1

„Elementy zapowiadające podróż, jaką odbędzie bohater, pojawiają się już w pierwszym akcie dramatu. Pochód takich zwiastunów rozpoczyna opowieść Grzegorza o Janku, który nie zgadzając się na czekający go los, celem poszukiwania szczęścia, udał się w zakończoną sukcesem podróż. Mimo iż Kordianowi opowieść ta jawi się jako śmieszna i pozbawiona głębszego przesłania, możemy stwierdzić, że zaszczepiła w jego podświadomości wiarę w możliwość ucieczki od obecnego życia i dała mu impuls do wyruszenia w drogę, który pozornie zignorował. Wspomnienia sługi z jednej strony zwiększają nostalgię bohatera (o czym wspomniano wyżej), ale z drugiej inicjują chęć poszukiwania, skłaniają do analizowania różnych dróg ucieczki od obecnego stanu. Podczas rozmowy z Laurą, Kordian powie: *dziwna ciekawość życia prowadzi w podróży* (a. I, w. 389). W tym momencie niezaplanowana jeszcze wędrówka staje się zarówno wyrazem ciekawości świata, jak i chęci poszukiwania sensu życia”.

Łukasz Tkaczuk, *Kordian jako romantyczny homo viator* [w:] „Do Źródeł. Rocznik Humanistyczny” 2016, z. 12/14, s. 9–14.

Caspar David Friedrich, *Dwaj mężczyźni kontemplujący księżyc*, 1819–1820

Źródło: domena publiczna, Wikipedia Commons.

1

„Droga młodzieńca zostaje też zapowiedziana poprzez symbole o charakterze kosmicznym, kiedy to swoje losy sytuuje on wobec jednej z *gwiazd wiecznego gmachu*. Ta *zbłąkana gwiazda* staje się tu figurą jego przyszłości, którą zupełnie nieświadomie sam sobie wyprorokował. Wieńcząca akt pierwszy dramatu nieudana próba samobójcza to nie tylko spełnienie tkwiącego w umyśle młodzieńca od dawna czynu, ale także pierwszy stopień inicjacji w nowe życie”.

Łukasz Tkaczuk, *Kordian jako romantyczny homo viator* [w:] „Do Źródeł. Rocznik Humanistyczny” 2016, z. 12/14, s. 9–14.

Caspar David Friedrich, *Wędrowiec nad morzem mgły*, 1817

Źródło: domena publiczna, Wikipedia Commons.

1

„Akt drugi zatytułowany *Wędrowiec* to już bezpośrednia realizacja romantycznej koncepcji wędrowca odbywającego podróż życia. Zdecydowanie zmienia się ton wypowiedzi bohatera. Znika artykułowany wprost temat bólu istnienia. Epizod w James Park to dowód na to, iż bohater wszedł na kolejny etap dojrzewania. Kordian zaczyna patrzeć na życie bardziej realnie, cynicznie, często wręcz ironizując. [...]”.

Łukasz Tkaczuk, *Kordian jako romantyczny homo viator* [w:] „Do Źródeł. Rocznik Humanistyczny” 2016, z. 12/14, s. 9–14.

J.M.W. Turner, *Mont Blanc z Fort Roch, Val D'Aosta*

Źródło: domena publiczna, Wikipedia Commons

Polecenie 2

Przypomnij sobie postać Kordiana ze spektaklu Jana Englerta. Wyjaśnij, czy kreacja bohatera, Twoim zdaniem, jest realizacją motywu *homo viator*? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zastanów się i napisz, w jaki sposób sceneria aktu I podkreśla nastrój Kordiana.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się kadrom ze spektaklu. Wyjaśnij, jaki cel ma spojrzenie bohatera w obiektyw kamery.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

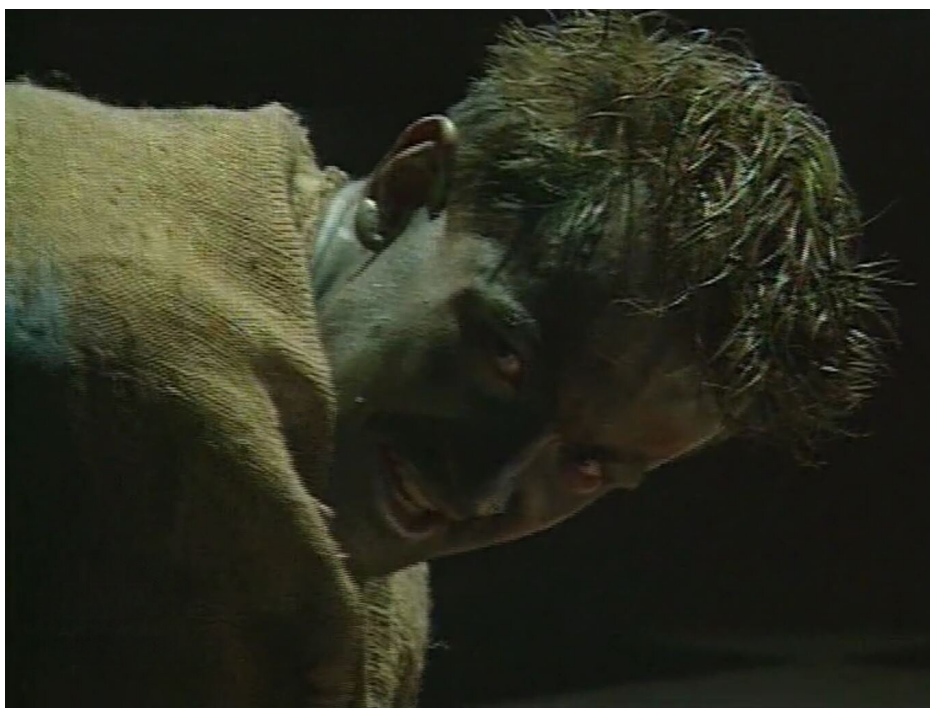
Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

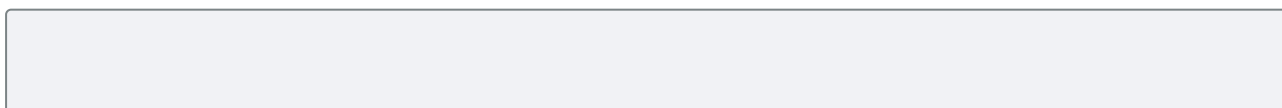
Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

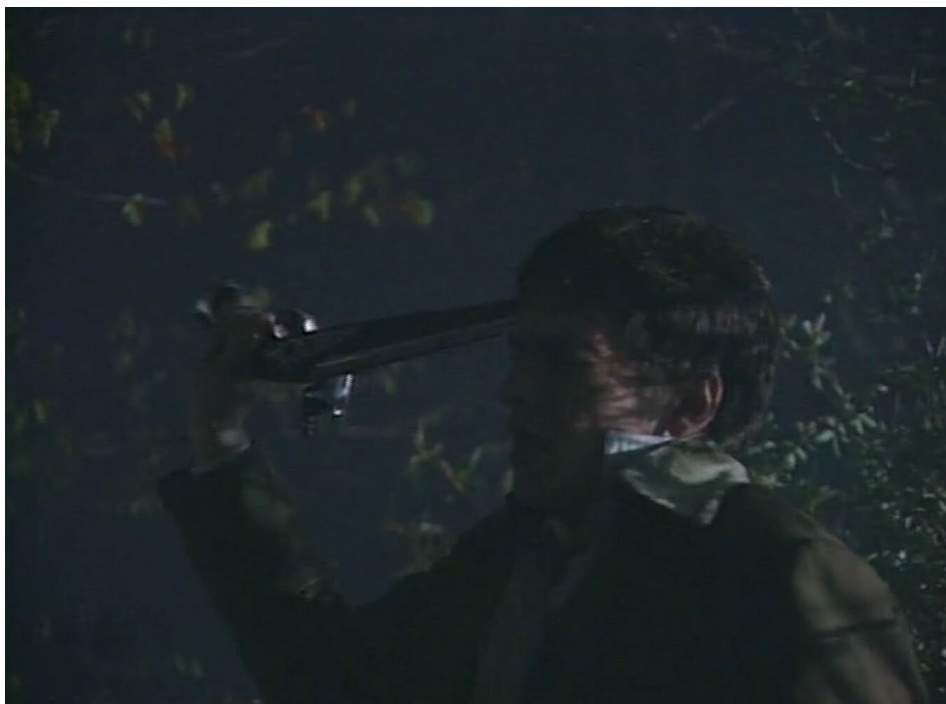
Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Ćwiczenie 3

Z pewnością pamiętasz sceny z „Przygotowania”. Opisz, w jaki sposób wprowadził te obrazy reżyser.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Ćwiczenie 4

Jan Englert buduje ciągłość narracji poprzez kameralną scenę: niedoszły samobójca leży w pokoju, pielęgnowany przez służącą, towarzyszy mu Grzegorz. W taki sposób zaczyna prezentację podróży bohatera – w jego umyśle trawionym gorączką. Wskaż, jakich środków używa w tym celu twórca.

Przykład 1

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Przykład 2

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Przykład 3

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Ćwiczenie 5

Reżyser często pokazuje w dużym zbliżeniu twarz Kordiana (Mateusz Damięcki, Michał Żebrowski). Wyjaśnij, jakie to ma znaczenie dla wymowy spektaklu.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

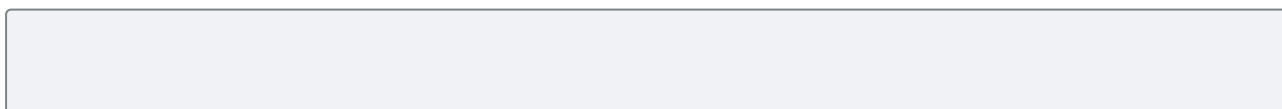
Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Ćwiczenie 6

W teatralno-filmowej wersji *Kordiana* zauważyć można sporo detali lub ujęć o charakterze symbolicznym. Przyjrzyj się wybranym kadrom i spróbuj określić ich znaczenie.

Pierścień papieski, biała chustka.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Ptak w klatce.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Oczy.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Szatan.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Anioł i Diabeł.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Winkelried.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Detal/ujęcie	Znaczenie
Pierścień z szafirem	
Biała chustka	
Ptaka w klatce	
Oko	
Szatan siedzący na kuli ziemskiej	
Anioł i Diabeł	
Winkelried	

Ćwiczenie 7

Historia opowiedziana kamerą przez Jana Englerta ma swój wyjątkowy klimat. Uważnie przyjrzyj się poniższym kadrom. Wskaż, jakich środków użył twórca w tym celu. Uzupełnij mapę myśli.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

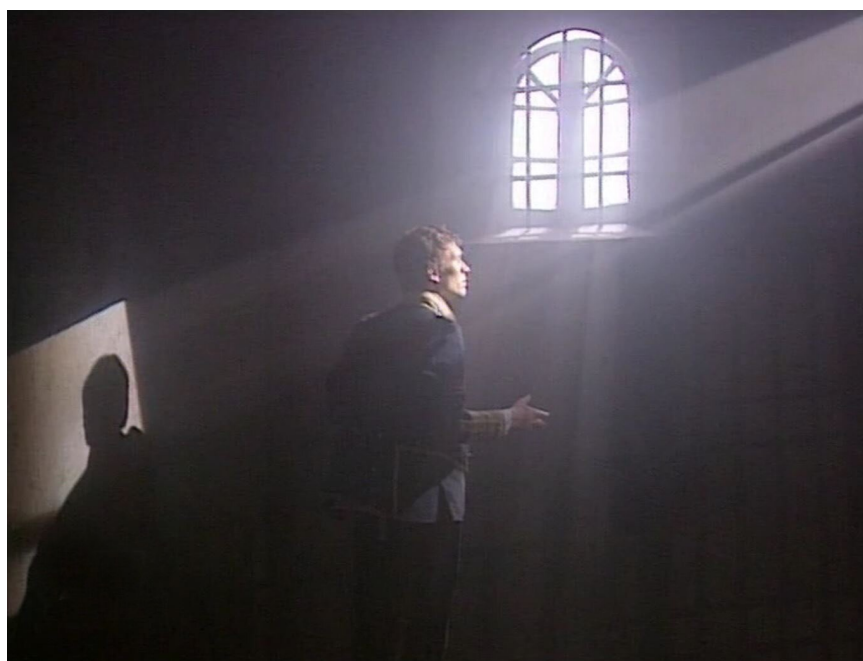
Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

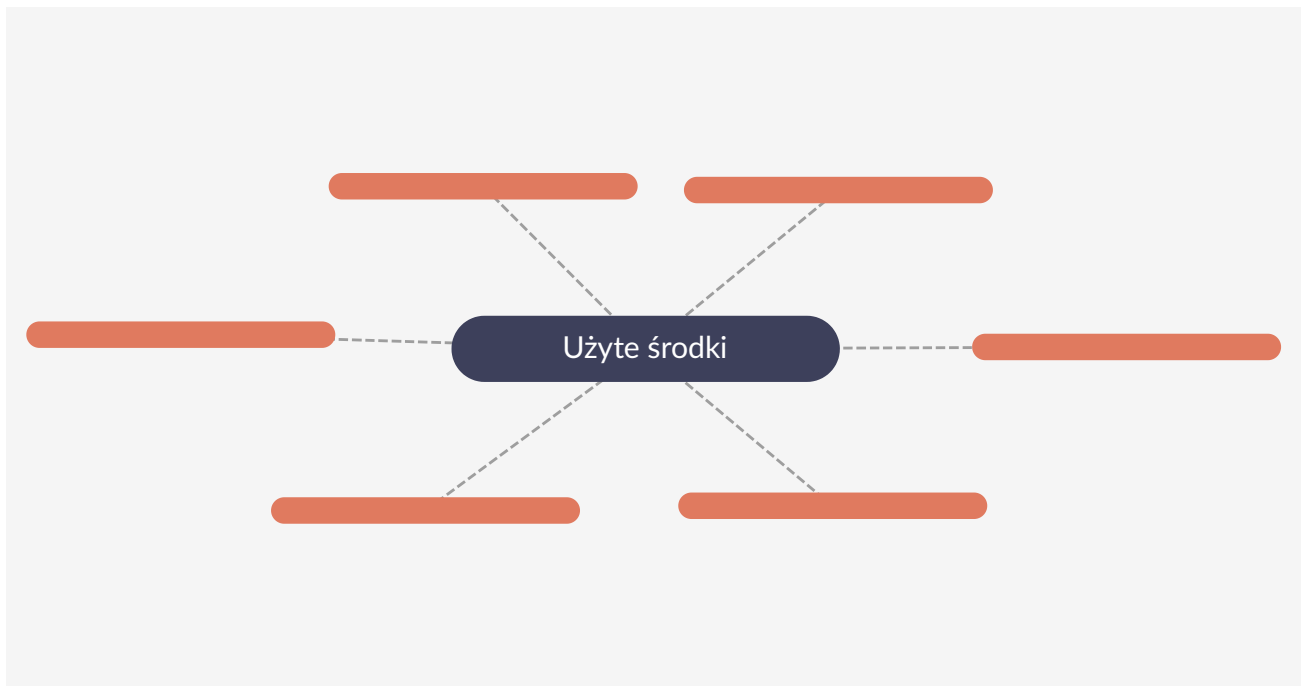
Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Kadr ze spektaklu *Kordian* w reż. Jana Englerta

Źródło: TVP S.A., tylko do użytku edukacyjnego na zpe.gov.pl.

Ćwiczenie 8

Po nieudanej próbie samobójczej Kordian leży ranny. Wyjaśnij, w jaki sposób zostały przedstawione kolejne wydarzenia z dramatu Słowackiego. Czym różni się realizacja Jana Englerta od pierwowzoru literackiego?

Ćwiczenie 9

Sztuka Jana Englerta kończy się obudzeniem Kordiana i bajką, opowiadaną przez starego Grzegorza, o tym, jak Janek szył psom buty. Jakie znaczenie ma ta bajka w dramacie Słowackiego i w jaki sposób przeniesienie jej na koniec sztuki zmienia sens utworu? Uzupełnij tabelę.

Tekst dramatu Juliusza Słowackiego	Sztuka Jana Englerta

Dla nauczyciela

Autor: Marzenna Śliwka

Przedmiot: Język polski

Temat: Bohater w poszukiwaniu własnej tożsamości. *Kordian*, reż. J. Englert

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wyводу oraz argumentację;
- 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- 1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych;

pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

- 1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- 2) wskazuje i rozróżnia cele perswazyjne w wypowiedzi literackiej i nieliterackiej;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Lektura obowiązkowa

- 20) Juliusz Słowacki, Kordian, wybrane wiersze, w tym Grób Agamemnona (fragmenty), Testament mój;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

Zalecane dzieła teatralne i filmowe

8) Kordian, reż. Jerzy Englert;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- dowiesz się, w jaki sposób w dramacie Słowackiego realizowany jest motyw *homo viator*.
- wyjaśniasz, w jaki sposób układ scen w przedstawieniu Englerta wpływa to na ukształtowanie losów głównego bohatera,
- analizujesz fragmenty przedstawienia, które odnoszą się do budowania własnej tożsamości przez Kordiana.
- interpretujesz wybrane kadry, określisz ich znaczenie.
- dostrzegasz różnice między wymową dramatu Słowackiego a jego interpretacją sceniczną zrealizowaną przez Jana Englerta.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- metoda aktywizująca – spacer klasowy.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Bohater w poszukiwaniu własnej tożsamości. *Kordian*, reż. J. Englert”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i „Multimedium” (bez wykonywania poleceń).

2. Uczniowie oglądają spektakl *Kordian* (1994) w reż. Jana Englerta (dostępny na platformie encyklopediateatru.pl).

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji, podaje cele.
2. Prowadzący wyświetla fragment spektaklu – próba samobójcza Kordiana [00:29:15-00:32:20]. Następnie zadaje pytania: *Jakie znaczenie dla spektaklu ma ten fragment? Co mówi o bohaterze?* Uczniowie wypowiadają się, nauczyciel uzupełnia wnioski, np. *Pierwsza scena jest reminiscencją z dzieciństwa, kolejne pokazują młodość i jego dylematy. Próba samobójcza i mroczna bohatera są racjonalnym uzasadnieniem wprowadzenia następnych scen, często nierealistycznych.*

Faza realizacyjna:

1. **Nawiązanie do informacji zawartych w sekcji „Multimedium”.** Nauczyciel pyta: *Co oznacza określenie „homo viator”? W jakim stopniu Kordian Słowackiego odpowiada temu określeniu? Czy tę nazwę możemy przypisać bohaterowi wykreowanemu w spektaklu przez Michała Żebrowskiego?* Chętni uczniowie wypowiadają się, uzasadniając swoje zdanie odpowiednimi argumentami.

Praca z multimedium. Uczniowie w parach wykonują polecenie 1 i 2 (sekcja „Multimedium”). Wybrane lub chętne osoby dzielą się przemyśleniami.

2. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy. Prosi uczniów o wykorzystanie posiadanej wiedzy o filmie i wykonanie ćwiczeń (sekcja „Sprawdź się”):

Grupa 1 – ćwiczenie 1, 2,

Grupa 2 – ćwiczenie 3,

Grupa 3 – ćwiczenie 4, 6.

Po upływie określonego czasu przedstawiciele grup prezentują wnioski z pracy. Nauczyciel podkreśla, że spektakl Englerta zawiera elementy o znaczeniu symbolicznym i prosi o wspólne wykonanie ćwiczenia 5. Następuje prezentacja wniosków.

3. Nauczyciel pyta: *Jakie rozterki przeżywa bohater spektaklu? Co go gnębi? Co rozczarowuje? Jakich wartości szuka? Czy w jakimś stopniu Kordian przypomina współczesnego młodego człowieka?* Chętni uczniowie wypowiadają się, dzielą się spostrzeżeniami – mogą one dotyczyć zarówno postaci literackiej, jak i teatralnej. Nauczyciel nawiązuje do definicji pojęcia tożsamości i odwołuje się do tematu lekcji.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie na osobnych kartkach zapisują swoje refleksje będące odpowiedzią na pytania: *Co znaczy „być sobą”?* *Co różni mnie od innych?* Jeden z uczniów czyta na głos wszystkie wypowiedzi (można też dać możliwość uczniom, aby samodzielnie zapoznali się z notatkami).

Na zakończenie można polecić uczniom obejrzenie filmu Amy Adkins *Who am I? A philosophical inquiry*.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują jedno z poleceń, do wyboru:

1. Wykonaj prezentację multimedialną, w której przedstawisz bohaterów literackich poszukujących prawdy o sobie.
2. Zastanów się nad znaczeniem dokumentalnych scen pokazanych w zakończeniu spektaklu. Zapisz swoje wnioski.

Materiały pomocnicze:

- Amy Adkins, *Who am I? A philosophical inquiry*, film dostępny w internecie.
- Jerzy Płazewski, *Język filmu*, Warszawa 2008.
- Witold Bobiński, *Konteksty kulturowe w dydaktyce literatury*, w: *Polonista w szkole*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków 2004.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Galeria zdjęć interaktywnych” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.